

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

INFLUENCE OF EXTERNAL FACTORS ON FORMATION OF ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Плоднік М.В.

аспірант кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет

Дюк А.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет

Стаття містить аналіз поглядів вітчизняних та іноземних науковців щодо теоретичних підходів до визначення основних напрямів формування економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. У статті розглянуте формування потенціалу підприємства як структурної одиниці господарської системи. Досліджено особливості впливу макросередовища на процеси формування, використання та розвитку економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. Науково обґрунтовано класифікацію зовнішніх чинників впливу на потенціал сільськогосподарського підприємства. Обґрунтовано необхідність оцінювання рівня сприятливості зовнішнього середовища.

Ключові слова: потенціал, приховані можливості, економічний потенціал, макросередовище, зовнішні чинники впливу на потенціал підприємства, сільськогосподарське підприємство.

Статья содержит анализ взглядов отечественных и зарубежных ученых по поводу теоретических подходов к определению основных направлений формирования экономического потенциала сельскохозяйственного предприятия. В статье рассмотрено формирование потенциала предприятия как структурной единицы хозяйственной системы. Исследованы особенности влияния макросреды на процессы формирования, использования и развития экономического потенциала сельскохозяйственного предприятия. Научно обоснована классификация внешних факторов влияния на потенциал сельскохозяйственного предприятия. Обоснована необходимость оценки уровня благоприятности внешней среды.

Ключевые слова: потенциал, скрытые возможности, экономический потенциал, макросреда, внешние факторы влияния на потенциал предприятия, сельскохозяйственное предприятие.

The article contains an analysis of the views of domestic and foreign scientists on the theoretical approaches to determining the main directions for the formation of the economic potential of an agricultural enterprise. The article considers the formation of the enterprise's potential as a structural unit of the economic system. The peculiarities of the influence of the macro environment on the processes of formation, use and development of the economic potential of the agricultural enterprise are investigated. He scientifically justifies the classification of external factors of influence on the potential of an agricultural enterprise. The necessity of assessing the level of environmental benefits is substantiated.

Keywords: potential, hidden opportunities, economic potential, macro environment, external factors of influence on enterprise potential, agricultural enterprise.

Постановка проблеми. Ефективність виробничо-господарських процесів супроводжується продуктивним формуванням економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства. Це один із найважливіших процесів, що відбуваються в діяльності сільськогосподарського підприємства, але йому не надається належної уваги, хоча питаннями формування економічного потенціалу займа-

лися багато як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких слід згадати П. Друкера, А.Дж. Стрікланда, І Ансоффа, А.А. Томпсона та багатьох інших.

Отже, з огляду на напрацювання та потреби економіки в сучасному ефективному інструментарії для визначення сутності, методологічних підходів щодо оцінки та розроблення організаційно-економічного механізму потенціалу під-

приємства необхідно визначити та обґрунтувати зовнішні чинники впливу на нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням особливостей формування, використання та розвитку економічного потенціалу підприємства займалися багато вітчизняних та закордонних учених, таких як О.В. Ареф'єва [1], Л.А. Квятковська [2], Н.С. Краснокутська [3], Є.В. Лапін [4], О.І. Маслак [2], І.Р. Бузько, І.Є. Дмитренко, О.А. Сущенко [5] та ін. Наприклад, у наукових працях О.В. Ареф'євої [1] розглядається процес формування потенціалу підприємства та вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на нього. Автором було визначено групи факторів зовнішнього середовища, що було використано у цій статті.

Однак, з огляду на широту та актуальність обраної проблематики, на наш погляд, подальших досліджень потребує вплив макросередовища на рівень використання та розвитку економічного потенціалу підприємства, що є особливо актуальним завданням в умовах динамічних змін ринкової кон'юнктури.

Метою статті є розроблення методичних підходів до оцінювання рівня сприятливості зовнішнього середовища щодо формування, використання та розвитку економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі основні завдання:

– згрупувати фактори зовнішнього середовища, які впливають на стан економічного потенціалу господарюючого суб'єкту;

– дослідити вплив макросередовища на процеси формування, використання та розвитку потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній ринковій економіці поняття «потенціал» набуло дещо абстрактного змісту, зокрема, багато вчених схилиються до думки, що потенціал – це те, що є у наявності, плюс те, що може бути залучене і використане у майбутньому для виробництва максимального обсягу продукції чи надання послуг.

Вивчення еволюції наукового розуміння терміна «потенціал» дає змогу дійти висновку, що його запровадження в економічні дослідження було пов'язане зі способами розв'язання проблем комплексної оцінки рівня розвитку виробничих сил.

Термін «потенціал» у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова «*potentia*» й означає «приховані можливості», які у господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю [5, с. 15].

У сучасному трактуванні часто використовують терміни «ресурс», «резерв», при цьому потенціал визначають як сукупність необхідних для функціонування або розвитку системи різних ресурсів, переважно економічних, безпосередньо пов'язаних із функціонуванням виробництва і прискоренням науково-техніч-

ного прогресу» [1, с. 71]. Потенціалом вважається також узагальнена, збірна характеристика ресурсів, що прив'язана до місця і часу [4, с. 63].

Існує трактування змісту категорії «потенціал» як джерела можливостей, коштів, запасу, які можуть бути приведені у дію і використані для вирішення якого-небудь завдання або досягнення певної мети [5, с. 12].

Як бачимо, не існує єдності думок науковців щодо сутності, структури та динаміки потенціалу. Узагальнення наукових підходів дало змогу виокремити такі основні з них щодо визначення сутності категорії «потенціал», як:

– джерело можливостей, коштів, запасу [5]. Таке визначення не відображає сутності потенціалу, оскільки він являє собою не джерело, а властивість об'єкта забезпечувати певний результат;

– сукупність можливостей [3, с. 57]. Сукупність можливостей – це радше система обмежень, у яких потенціал як властивість або здатність може реалізуватися тією чи іншою мірою;

– узагальнена, збірна характеристика ресурсів [5, с. 57]. Ресурси є базисом формування потенціалу, однак не відображають здатність об'єкта досягнути певної мети або отримати певний результат, оскільки характеристика їх використання значною мірою залежить від впливу чинників;

– реальний обсяг продукції, що можливо виробити за повного використання наявних ресурсів; «наявні та потенційні можливості виробництва, наявність чинників виробництва, забезпеченість його визначальними видами ресурсів» [4, с. 63]. Таке визначення недостатньо точне, оскільки узагальнюючим критерієм оцінки кінцевого результату для підприємства у ринковій економіці є прибуток, а здатність забезпечити певний обсяг виробництва без урахування попиту на продукцію можна розглядати як виробничий потенціал;

– «сукупна здатність наявних економічних ресурсів забезпечити виробництво максимально можливого обсягу благ, що відповідає потребам суспільства на сучасному етапі його розвитку» [2, с. 201]. Це визначення стосується не потенціалу взагалі, а лише економічного, крім того, така оцінка може надаватися підприємству лише з боку такого суб'єкта оцінки, як суспільство.

Формування потенціалу підприємства – це процес створення нового або удосконалення наявного носія таким чином, щоб властивості кожного з його окремих функціональних елементів забезпечували максимальне використання властивостей усіх інших елементів, а їх сукупність давала нову властивість підприємству як цілісному об'єкту в умовах обмежень зовнішнього середовища [5, с. 66].

Потенціал ефективності сільськогосподарських підприємств залежить від наявних у підприємстві активів, задіяних у виробництві.

Таблиця 1

**Чинники впливу зовнішнього середовища на формування потенціалу підприємства
[узагальнено автором на основі 5]**

Група чинників	Основні складники
Економічні	Рівень розвитку економіки та рівень інфляції Надійність національної грошової одиниці і стан грошового обігу Механізм роздержавлення та приватизації власності, демонополізація виробництва Ефективність інвестиційної політики Стабільність функціонування товарного, фінансового ринків та ринку праці Досконалість податкової системи Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури
Соціальні	Чисельність економічно активного населення Відтворення населення Рівень освіти Міграційні процеси Соціальний захист населення
Політико-правові	Політична ситуація у країні Інструменти державного регулювання економіки Стабільність правової бази Правові гарантії щодо власності Ставлення населення до певних видів підприємницької діяльності
Науково-технічні	Розвиток техніки та технології Стан та динаміка науково-технічного прогресу Система захисту прав інтелектуальної власності

У регіональному розрізі мають місце значні варіації забезпеченості підприємств активами, що позначається на показниках їх діяльності.

Сучасна практика господарювання досить багатогранна, що унеможлиблює однозначне встановлення ключових чинників стратегічного успіху підприємств. Під час формування потенціалу аграрних підприємств слід враховувати чинник розміщення, який відіграє значну роль саме у сільськогосподарському виробництві.

На формування та розвиток економічного потенціалу підприємства значно впливають зовнішні чинники. Процес розвитку потенціалу вимагає постійного збору та аналізу інформації про вплив чинників зовнішнього середовища. Чинники впливу зовнішнього середовища на формування та нарощування економічного потенціалу підприємства представлено у таблиці 1.

Як свідчать дані таблиці 1, чинники зовнішнього середовища можна поділити на чотири групи: економічні, соціальні, політико-правові, науково-технічні.

Висновки. Зовнішні чинники впливу на потенціал підприємства охоплюють всі сторони життєдіяльності суб'єкта господарювання, не залежать від його виробничо-господарських процесів, але певним чином впливають на формування стратегічного розвитку.

Чинники зовнішнього середовища функціонування потенціалу можна поділити на чотири групи: економічні, соціальні, політико-правові, науково-технічні, які здійснюють переважно негативний обмежувальний вплив на розвиток потенціалу, тому підприємство має формувати такий господарський механізм, який давав би змогу швидко адаптуватися до цих змін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства [Текст] / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7(85). – С. 71–76.
2. Маслак О.І. Основні етапи оцінювання стратегічного потенціалу підприємства [Текст] / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2012. – Вип. 9(34). – Ч. 1. – С. 201–210.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [Текст]: навч. пос. / Н.С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
4. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємства промисловості: формування, оцінка, управління [Текст] / Є.В. Лапін // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2007. – Т. 2. – С. 63–71.
5. Бузько І.Р. Стратегічний потенціал і формування пріоритетів у розвитку підприємств / І.Р. Бузько, І.Є. Дмитренко, О.А. Суценко. – Алчевськ: ДГМІ, 2002. – 216 с.